

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ**

МІХЄЄВ Олексій Юрійович

УДК 338.2:364.6 (477)

**ОСОБЛИВОСТІ ІНІЦІАЦІЇ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЄКТУ
СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ УКРАЇНСЬКИХ КОМБАТАНТІВ, ЧЛЕНІВ ЇХ
СІМЕЙ, ВПО ТА ІНШИХ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙНИ В УКРАЇНІ**

спеціальність 232 Соціальне забезпечення

освітньо-професійна програма
«Економіка та організація соціального забезпечення»

АВТОРЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи магістра

Краматорськ – 2023

Кваліфікаційною роботою магістра є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі економіки підприємства Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України (м. Краматорськ).

Науковий керівник – кандидат технічних наук,
доцент каф. економіки підприємства
Підгора Єлизавета Олександрівна,
Донбаська державна машинобудівна академія
Міністерства освіти і науки України
(м. Краматорськ), доцент кафедри
економіки підприємства.

Рецензент:

канд. екон. наук, доцент, доцент каф. обліку, оподаткування та економічної безпеки
Сімаков Костянтин Іванович, Донбаська державна машинобудівна академія
(м. Краматорськ).

Захист роботи відбудеться *27 грудня 2023 року о 9-00* на засіданні екзаменаційної комісії з атестації у Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84300, Україна, Донецька область, м. Краматорськ, б-р. Машинобудівників, 39, ауд. 2417 (під час бойових дій - дистанційно з використанням платформи ZOOM)

Секретар екзаменаційної комісії з атестації
кандидат технічних наук, доцент

С. В. Касьянюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Загострення соціальних проблем в державі, існуючі не вирішені проблеми психологічної та медичної допомоги, адаптації та соціально-психологічної підтримки учасникам бойових дій, ВПО та усіх постраждалих від війни в Україні обумовлюють актуальність теми дослідження. Це пов'язано з вкрай негативним впливом війни на фізичне та психічне здоров'я українців, і відповідно потребує негайного прийняття програм соціально-психологічної підтримки та реабілітації цих верств населення.

Можливості, процедури та результати впровадження соціально спрямованих заходів та проєктів розглядалися вітчизняними науковцями та фахівцями-практиками, зокрема: Алещенко В.І., Хміляр О.Ф., Бідак В.Я., Бурка А.В., Галушка А.М., Музиченко В.О., Коваль О.В. Борисова С.Л. [6], Гавловський О. Д, Кокун О.М., Кучер В.А., Лефтеровим В.А. та ін..

Однак, на сьогодні для підвищення рівня соціально-психологічної підтримки та медичної допомоги найбільш вразливих категорій та постраждалих від війни верств населення необхідно забезпечити впровадження проєктів та програм їх реабілітації та соціального захисту, тому варто й надалі проводити моніторинг існуючих соціальних проблем та шукати можливості їх вирішення, у т.ч. завдяки спеціальним програмам та проєктам соціального спрямування.

Мета і завдання дослідження. *Метою кваліфікаційної роботи є отримання наукового результату від розробки соціального проєкту створення Центру соціального захисту, соціально-психологічної підтримки та медичної реабілітації комбатантів, членів їх сімей та інших постраждалих від війни в Україні.*

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі вирішені наступні *завдання*:

- вивчення та систематизації наукової та нормативно-правової бази щодо соціального захисту, соціально-психологічної підтримки та медичної реабілітації комбатантів (учасників бойових дій), членів їх сімей та інших постраждалих від війни в Україні;
- з'ясувати умови та особливості впровадження та реалізації заходів соціального спрямування, визначити можливості покращення їх доступності;
- запропонувати заходи, спрямовані на покращення умов надання соціального захисту, соціально-психологічної підтримки та медичної реабілітації комбатантів, членів їх сімей та інших постраждалих від війни в Україні та світі;
- провести дослідження і узагальнити результати наданих пропозицій та представити їх до захисту.

Об'єкт дослідження – процеси забезпечення соціальної підтримки комбатантів (учасників бойових дій), членів їх сімей та інших постраждалих від війни в Україні.

Предмет дослідження – теоретичні основи та методичні підходи до процесу впровадження проєкту соціальної підтримки комбатантів, членів їх сімей

та інших постраждалих від війни в Україні з врахуванням можливих форм соціального захисту та реабілітації.

Методи дослідження. Теоретичною та методичною основою дослідження є нормативно-правова база, положення соціальної економіки та статистики, проектного менеджменту, прийняття рішень, викладені в наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених, які висвітлюють фундаментальні основи проектування, соціального захисту, соціальної підтримки та реабілітації комбатантів (учасників бойових дій), членів їх сімей та інших постраждалих від війни в Україні. У роботі використано такі методи досліджень: діалектичного пізнання, теоретичного узагальнення, системного аналізу; структурно-порівняльний аналіз; табличний і графічний аналіз.

Інформаційну базу забезпечують теоретико-методичні засади проектного менеджменту та соціальної економіки, фахова література з предмету дослідження, статистичні та прогностичні дані, нормативно-правові акти, що регулюють питання забезпечення соціального захисту, зокрема соціальної підтримки та реабілітації комбатантів (учасників бойових дій), членів їх сімей та інших постраждалих від війни в Україні [1-44], а також результати власної розробки соціального проекту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні існуючих теоретико-методологічних основ впровадження соціального проекту.

Основні положення, які відображають новизну дослідження, полягають у такому:

удосконалено:

методичний підхід до розробки концепції соціального проекту, який передбачає створення єдиного Центру соціального захисту, соціально-психологічної підтримки та медичної реабілітації комбатантів, членів їх сімей та інших постраждалих від війни в Україні.

набуло подальшого розвитку:

організаційно - управлінські засади впровадження соціального проекту, деталізація його етапів впровадження з використанням програми MS Project-2019 та функціонального моделювання IDEF0, практичне застосування яких дає змогу достовірно оцінити процедуру виконання, терміни етапів, бюджет, приховані ризики та вигоди соціального проекту.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота магістру є самостійно виконаною працею, в якій наведено авторські положення, висновки і рекомендації щодо соціального проекту.

Публікації. Основні положення та результати роботи відображено у науковій праці, опублікованій у науковому виданні ВАК, а також тезах доповіді на конференції. Загальний обсяг публікацій складає 2,41 ум. друк. арк., з яких особисто авторів належить 0,23 ум.-друк. арк.

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 94 сторінок основного тексту. Робота містить 24 таблиці та 21 рисунок, список використаної літератури (41 бібліографічних джерела), 4 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

В першому розділі розглянуто умови та процедура впровадження програм та проектів соціальної підтримки комбатантів та ВПО в Україні. На підставі визначених соціальних втрат від війни в Україні обґрунтовано актуальність впровадження проектів соціальної підтримки учасників бойових дій, членів їх сімей та інших постраждалих від війни в країні. Вивчені положення нормативно-правової бази щодо системи соціальної підтримки цих верств населення. Результати проведеного аналізу соціального забезпечення комбатантів та військовослужбовців ЗСУ, членів їх сімей, а також ВПО та інших постраждалих від війни на фоні встановлених величезних соціальних втрат в країні дозволяють констатувати, що в останні роки ця сфера соціального забезпечення зазнає певних змін, але значна кількість прийнятих нормативно-правових актів не зовсім відповідає рівню життя сьогодні та тим затратам (моральним, духовним, психічним, психологічним, фізичним), які військовослужбовці віддають, захищаючи свою Батьківщину від зовнішнього агресора. Крім того, з'ясовано, що для сучасного етапу характерним є зростання ролі держави-регулятора у відносинах з окремими категоріями осіб, у тому числі ветеранами війни, членами їхніх сімей, ВПО, які потребують соціального захисту. Беручи до уваги результати дослідження розробленості проблем державного регулювання соціального захисту комбатантів та військовослужбовців ЗСУ, членів їх сімей, ВПО та членів їхніх сімей, встановлено, що Держава має надати реальні, а не декларативні соціальні гарантії, особливо тим, хто ризикує своїм життям та здоров'ям заради безпеки України. Саме тому насамперед мають бути визначені та профінансовані пріоритетні програми та проекти соціальної підтримки комбатантів, членів їх сімей, ВПО та інших постраждалих від війни в Україні, які дозволять забезпечити матеріальну та медичну допомогу, санаторно-курортне забезпечення і реабілітацію, інші види допомоги та можливості, наприклад подальшої перекваліфікації та працевлаштування. Отже, очевидно, що хоча і відбуваються певні зміни в соціалізації, але вони не відповідають реальному рівню життя та військовим втратам на всіх рівнях – моральному, духовному, психічному, психологічному та фізичному. Результати дослідження вказують на те, що на сучасному етапі потрібно акцентувати увагу на розробці та реалізації дієвих програм та проектів соціальної підтримки. Держава повинна забезпечити не лише декларативні, але й реальні соціальні гарантії тим, хто ризикує своїм життям та здоров'ям заради безпеки України. Тому, фінансування та розробка пріоритетних програм, спрямованих на надання матеріальної та медичної допомоги, санаторно-курортного забезпечення, реабілітації, а також підтримки у перекваліфікації та працевлаштуванні, мають стати важливим завданням державної політики.

В другому розділі визначена специфіка розробки основних етапів розробки запропонованого соціального проекту створення єдиного Центру медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації комбатантів, інвалідів, ВПО та інших постраждалих від бойових дій осіб. Розроблена концепція проекту, для чого побудовано «дерево рішень», моделі

проблем та цілей, логіко-структурна матриця проєкту. Змодельоване перебіг процесів, етапів, бюджет та результати запропонованого соціального проєкту з використання сучасної програми MS Project-2019.

Доведено, що учасники бойових дій, ВПО як всі мешканці в Україні піддаються з початку війни довготривалому стресу, який спричиняє нервово-психічне напруження, інші негативні симптоми втоми, виснаження, неврозу та ін. наслідків. Тому в рамках запропонованого проєкту обґрунтовано доцільність створення єдиного Центру медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації комбатантів, інвалідів, ВПО та інших постраждалих від бойових дій осіб може бути поділена за напрямками :

1. Створення на базі координаційного Центру кабінетів відновлення здоров'я: передбачаються заходи у сфері медичного огляду, медичного супроводу, організації відпочинку та інших заходів медичного характеру як для звільнених зі служби комбатантів та військовослужбовців так й ін.осіб.

2. Проведення на базі Центру психологічної реабілітації: надання психологічної допомоги, створення первинної психосоціальної реабілітації.

3. Забезпечення юридичної та соціальної підтримки та адаптації, серед яких інформування громадян , розроблення дорожньої карти для звільнених зі служби комбатантів та військовослужбовців , професійна адаптація та працевлаштування звільнених у запас, ВПО та ін. осіб.

4. Залучення волонтерів та міжнародної допомоги щодо створення системи реабілітації та адаптації постраждалих від російсько-української війни. Передбачено заходи, які полягають у пошуці додаткових джерел для зміцнення матеріально-технічної бази центру, що буде надавати різні послуги з реабілітації, лікування та адаптації; застосування міжнародного досвіду шляхом проведення міжнародної конференції з питань надання медичної та соціальної допомоги ветеранам війни; а також забезпечення співпраці з міжнародними організаціями.

5. Створення на базі такого Центру кабінету арт-терапії – технології лікування засобами образотворчого мистецтва – малюнком, графікою, живописом, скульптурою для гармонійного розвитку особистості, з різними допоміжними технологіями – ігровою, пісочною, театральною, танцювально-руховою, музико-, казко-, фототерапією.

6. Створення на базі такого Центру кабінету індивідуального та сімейного консультування, групової психотерапії.

7. Залучення фахівців різних держслужб, зокрема служби зайнятості для проведення комплексу безкоштовних семінарів та вебінарів з демобілізованими військовослужбовцями, ВПО, безробітних осіб, які втратили роботу для інформування про актуальні професії та спеціальності на ринку праці, перспектив відкриття власного бізнесу для максимальної адаптації та інтеграції в суспільному житті.

Обґрунтовано, що прийняття такого проєкту соцзахисту сприяє покращенню забезпечення соціальної підтримки комбатантів та інших верств населення в країні, й тому вже зараз потрібно вирішувати проблему фінансування в рамках цього проєкту потрібних заходів соціальної та

професійної реабілітації, адаптації комбатантів, членів їх сімей та інших постраждалих від війни в Україні.

Розроблена концептуальна модель проекту забезпечення соціального захисту комбатантів, членів їх сімей, ВПО та інших постраждалих від війни в Україні (рис. 1) охоплює: інтеграцію інструментів управління та регулювання питань забезпечення соціального захисту залежно від рівня управління, побудову базової і організаційно-функціональної моделі забезпечення соціального захисту.

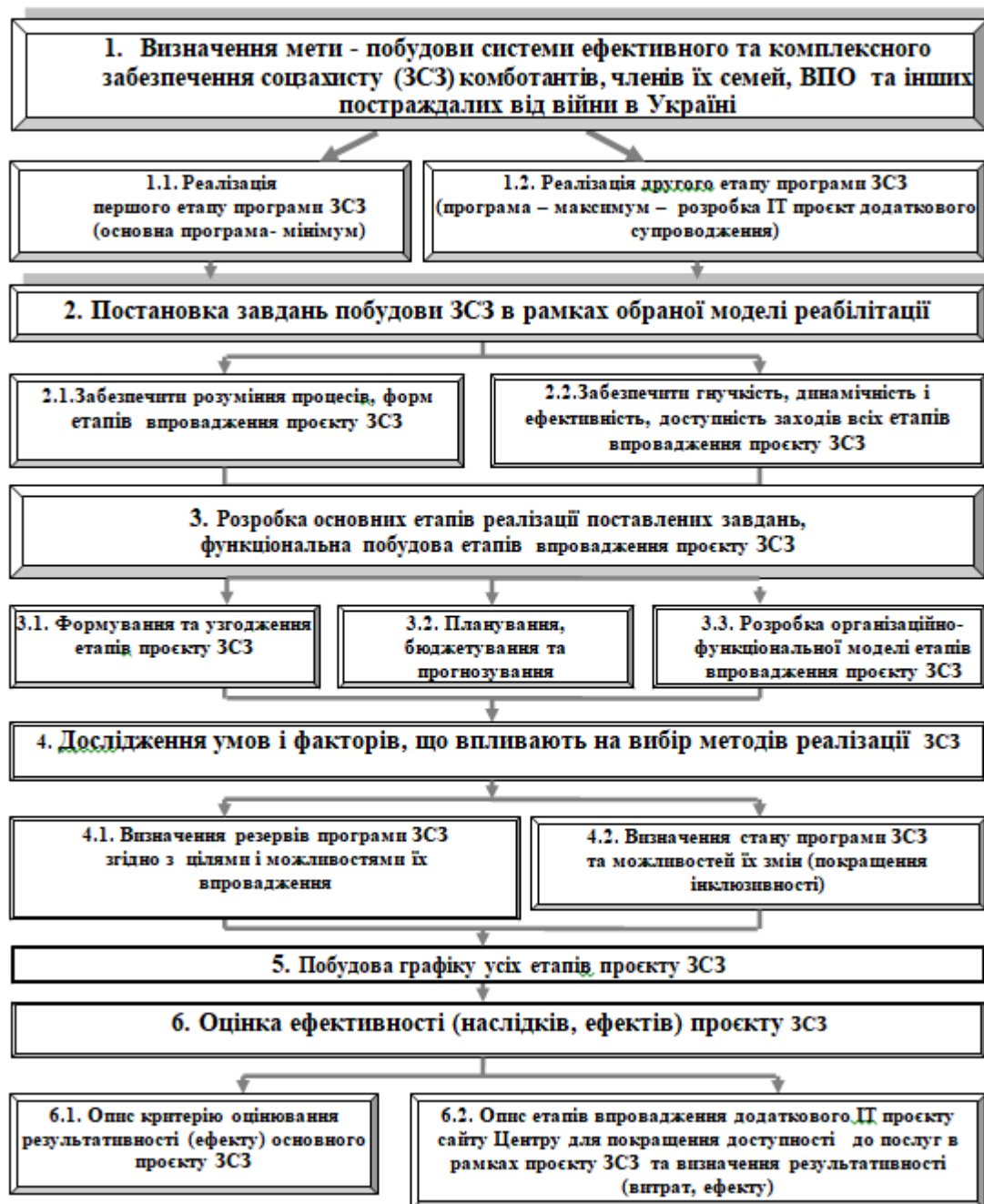

Рисунок 1 – Концепція розробки і впровадження соціального проекту створення Центру забезпечення соціального захисту (ЗСЗ) комбатантів, членів їх сімей, ВПО та інших постраждалих від війни в Україні (авторська розробка)

Ця модель (рис.1) реалізується через спеціальні підсистеми – взаємопов’язані блоки, які забезпечують основу для її організації та впровадження. У системі виокремлено завдання відповідно до моделі реабілітації (психосоціальна модель реабілітації, психосоціальна модель розвитку стійкості, модель ненасильницького спілкування), методологічні підходи (системний, комплексний, мультидисциплінарний, технологічний); змісту – заходи медичної, психологічної, соціальної та педагогічної реабілітації, забезпечують здійснення реабілітаційних заходів із військовослужбовцями - учасниками бойових дій; інструментарію – технологія реабілітації комбатантів та військовослужбовців з виокремленими етапами; комплекс арт - терапевтичних, ігрових, тренінгових технологій, сімейної терапії, інноваційні методи і прийоми реабілітації; ефект – рівень реабілітованості комбатантів та військовослужбовців - учасників бойових дій (низький, середній, достатній, високий) і результат – позитивна динаміка реабілітованості комбатантів та військовослужбовців - учасників бойових дій.

Для того щоб зрозуміти, яку саме проблему вирішує *проект забезпечення соціального захисту комбатантів, членів їх сімей, ВПО та інших постраждалих від війни в Україні* було застосовано зручний і досить простий інструмент – «дерево проблем», а також «дерево цілей» – для обґрунтування концепції створення Центру забезпечення соціального захисту комбатантів, членів їх сімей, ВПО та інших постраждалих від війни в Україні; розроблена Логіко-структурна матриця проекту; встановлені етапи проекту та представлено у формі Діаграми Ганта в програмному продукті MS Project-2019; сформовано бюджет проекту та зроблено прогноз результатів.

В *третьому розділі* запропоновано створення сайту єдиного Центру надання соцпослуг для покращення доступу до них (підвищення рівня інклюзивності), для чого надана процедура впровадження цього ІТ проекту та обґрунтована його доцільність. З фокусом на підвищення рівня інклюзивності запропоновано використання онлайн-платформи для доступу до сайту Центру. Процедура планування створення Центру та діджиталізації його роботи, тобто впровадження онлайн-платформи для доступу до сайту надано у вигляді моделі з її першою деталізацією (рис. 2) в програмі RAMUS. Для запропонованого ІТ-проекту (створення сайту Центру) побудована матриця розподілу відповідальності (т.зв. RACI матриця для розподілу повноважень і ролей у ІТ-проекті створення WEB порталу сайту Центру), створено Портфоліо зацікавлених сторін (визначено стратегія співпраці з кожним з вказаних пріоритетних стейкхолдерів), визначено склад проектної команди і побудовано план комунікації серед членів команди, а також команди з стейкхолдерами. Було проведено оцінка обсягу робіт, сформовано кошторис витрат і бюджет по роботам для ІТ продукту (веб-сайту Центру) для чого визначено: операційні витрати (ОРЕХ), зокрема витрати на оплату праці ІТ фахівців в команді проекту; капітальні витрати (САРЕХ) проекту. На підставі отриманих прогнозів визначено достатній рівень держфінансування, що покриває витрати – так званий показник «Revenue» проекту, а також показник фінансової ефективності проекту (або Gross margin - 40%).

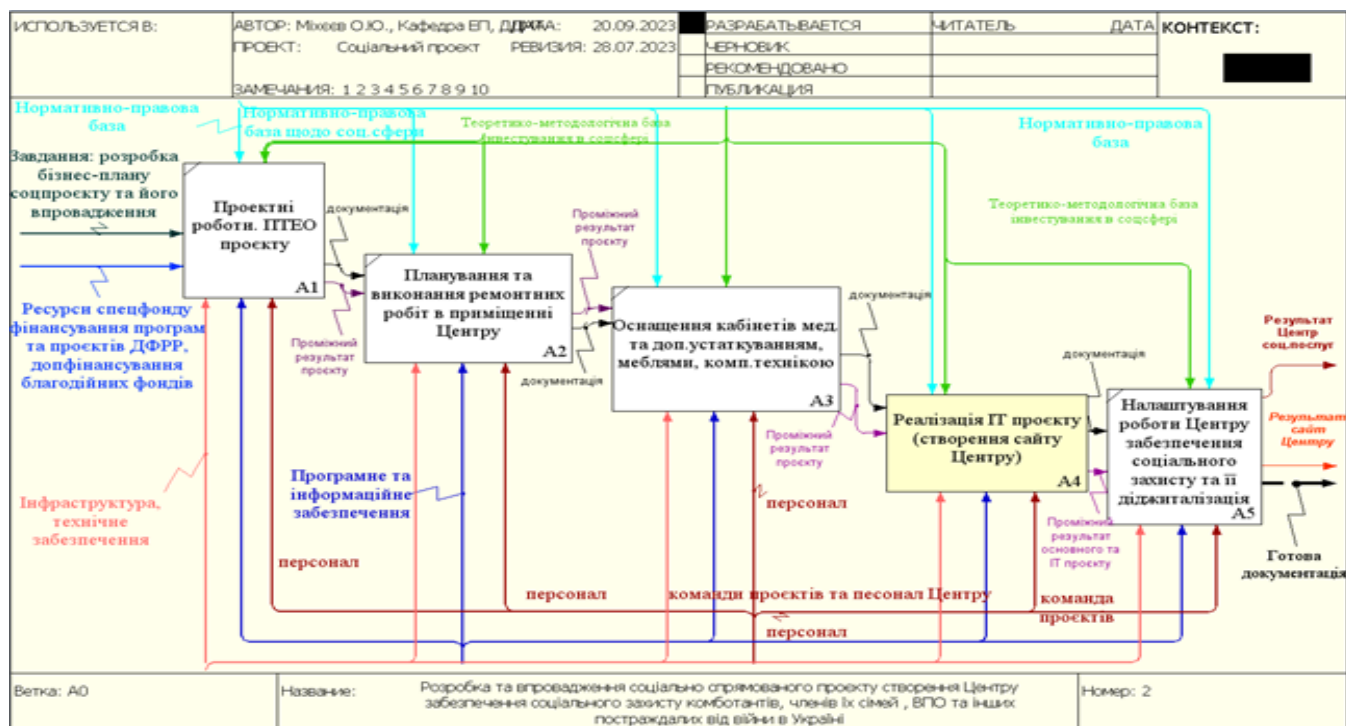

Рисунок 2 – Декомпозиція діаграми верхнього рівня бізнес-процесу створення Центру та діджиталізації його роботи в нотатції функціонального моделювання IDEF0 (Integration Definition for Function Modeling) в програмі RAMUS (авторська розробка)

ВИСНОВКИ

Після проведеного дослідження отримано основний науковий результат - представлена процедура розробки запропонованого автором соціального проекту створення Центру соціального захисту, соціально-психологічної підтримки та медичної реабілітації комбатантів, членів їх сімей та інших постраждалих від війни в Україні, а також представлено можливості підвищення інклюзивності завдяки діджиталізації (створенню веб-сайту Центру). В роботі виконано наступне:

- на підставі вивчення та систематизації наукової та нормативно-правової бази щодо соціального захисту, соціально-психологічної підтримки та медичної реабілітації комбатантів (учасників бойових дій), членів їх сімей та інших постраждалих від війни в Україні визначені специфічні умови та актуальність впровадження програм та проектів соціальної підтримки означених верств населення;

- представлена процедура впровадження соціального проекту, спрямованого на надання соціального захисту, соціально-психологічної підтримки та медичної реабілітації комбатантів, членів їх сімей та інших постраждалих від війни в Україні та світі;

- встановлено етапи, перелік робіт по запропонованому по ІТ проекту створення сайту Центру - як напрям підвищення рівня доступності до послуг, гарантованих соціальним проектом, для чого запропоновано додатково створення

сайту Центру завдяки реалізації ІТ проєкту;

- представлено результати моделювання та надана декомпозиція діаграми верхнього рівня бізнес-процесу створення Центру та діджиталізація його роботи в нотації функціонального моделювання IDEF0 (Integration Definition for Function Modeling - моделювання функціональних блоків);

- запропонована та проведена процедура планування, бюджетування ІТ-проєкту (створення веб-сайту Центру);

- розроблено матрицю розподілу відповідальності (RACI матриця) для чіткого розподілу повноважень і ролей у проєкті, створено матриця зацікавлених сторін, визначено стратегію взаємодії з ними;

- встановлено оптимальний склад проєктної команди та розроблено план комунікації як в межах команди, так і зі стейкхолдерами;

- проведена оцінка обсягу робіт, складено кошторис витрат і бюджет для ІТ-продукту (веб-сайт Центру), на основі цих прогнозів визначено достатній рівень державного фінансування, яке покриває витрати, встановлено показник "Revenue" проєкту, а також показник фінансової ефективності проєкту (Gross margin - 40%).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧА:

1. Латишева О.В., Ровенська В.В., Смирнова І.І., Міхєєв О.Ю. Дослідження соціальних та екологічних втрат від війни в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. №2. 2022. С. 199-205. <http://www.evd-journal.org/download/2022/02/21-Latysheva.pdf>;

2. Підгора Є.О., Міхєєв О.Ю. Особливості соціально-орієнтованих проєктів в контексті сталого розвитку та циркулярної економіки: *Наукові досягнення та відкриття молоді: матеріали II Всеукраїнської НПК студентів та молоді* (31.05.2023, м.Луцьк); ДВНЗ ДонНТУ, Луцьк: ДВНЗ ДонНТУ. 2023, С.147-150

АНОТАЦІЯ

Міхєєв Олексій Юрійович. Особливості ініціації та впровадження проекту соціальної підтримки українських комбатантів, членів їх сімей, ВПО та інших постраждалих від війни в Україні. - Кваліфікаційна праця на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти - магістра за спеціальністю 232 Соціальне забезпечення. – Донбаська державна машинобудівна академія МОН України, Краматорськ, 2023.

Об'єкт дослідження – процеси забезпечення соцпідтримки комбатантів (учасників бойових дій), членів їх сімей та інших постраждалих від війни в Україні.

Предмет дослідження – теоретичні основи та методичні підходи до процесу впровадження проекту соціальної підтримки комбатантів (учасників бойових дій), членів їх сімей та інших постраждалих від війни в Україні з врахуванням можливих форм соціального захисту та реабілітації.

В першому розділі розглянуто умови та процедура впровадження програм та проєктів соціальної підтримки комбатантів та ВПО в Україні. На підставі визначених соціальних втрат від війни в Україні обґрунтовано актуальність впровадження проєктів соціальної підтримки учасників бойових дій, членів їх сімей та інших постраждалих від війни в країні. Вивчені положення нормативно-правової бази щодо системи соціальної підтримки цих верств населення.

В другому розділі визначена специфіка розробки основних етапів розробки запропонованого соціального проєкту створення єдиного Центру медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації комбатантів, інвалідів, ВПО та інших постраждалих від бойових дій осіб. Розроблена концепція проєкту, для чого побудовано «дерево рішень», моделі проблем та цілей, логіко-структурна матриця проєкту. Змодельоване перебіг процесів, етапів, бюджет та результати запропонованого соціального проєкту з використання сучасної програми MS Project-2019.

В третьому розділі запропоновано створення сайту єдиного Центру надання соцпослуг для покращення доступ до них, для чого надана процедура впровадження цього ІТ проєкту та обґрунтована його доцільність.

Ключевые слова: соціальний проєкт, центр соціального забезпечення, соціальний захист, психологічна підтримка, комбатанти, внутрішньо переміщені особи, ІТ - проєкт.

ANNOTATION

Olexei Yurievich Mikheyev. Features of initiation and implementation of the project for social support of Ukrainian combatants, their families, internally displaced persons, and other war-affected individuals in Ukraine. - Qualification work as a manuscript.

Qualification work for the degree of Master in the specialty 232 Social Security. – Donbass State Engineering Academy of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk, 2023.

Research object – processes of providing social support to combatants (participants in hostilities), their families, and other war-affected individuals in Ukraine.

Research subject – theoretical foundations and methodological approaches to the implementation of the social support project for combatants (participants in hostilities), their families, and other war-affected individuals in Ukraine, taking into account possible forms of social protection and rehabilitation.

The first chapter examines the conditions and procedures for implementing programs and projects for social support of combatants and internally displaced persons in Ukraine. Based on identified social losses from the war in Ukraine, the relevance of implementing projects for social support of participants in hostilities, their families, and other war-affected individuals in the country is substantiated. Provisions of the legal framework regarding the social support system for these population groups are studied.

The second chapter defines the specifics of developing the main stages of the proposed social project to create a unified Center for medical, psychological, professional rehabilitation, and social adaptation of combatants, disabled individuals, internally displaced persons, and other war-affected individuals. The project concept is developed, including the construction of a "decision tree," models of problems and goals, a logic-structural matrix of the project. The course of processes, stages, budget, and results of the proposed social project are modeled using the modern MS Project-2019 program.

The third chapter proposes the creation of a website for the unified Center to improve access to social services. The implementation procedure for this IT project is provided, and its expediency is justified.

Keywords: social project, social security center, social protection, psychological support, combatants, internally displaced persons, IT project.